

vi, že omenjena Margaret Archer, imamo opraviti s takšno subordinacijo, ko »ima neka družbena institucija malo avtonomije za notranje določanje svojega delovanja zaradi odvisnosti od druge. Treba je poudariti, da je subordinacija lastnost odnosov med institucijami in ni značilnost katerega-koli dela družbe.«¹¹

Institucije, o katerih govori Archerjeva, so v najpogostejši »pojavnih oblikah« na eni strani država in na drugi javno šolstvo, a pri tem si ni več mogoče predstavljati države, ki bi kar nehala financirati šolstvo. To se, denimo, ni zgodilo niti v »novih demokracijah«, ki so nastale iz nekdanjih socialističnih držav, čeprav je sicer velik del javnih sistemov skorajda razpadel. Prikrajsanost šolstva se običajno kaže npr. v relativni neatraktivnosti učiteljskih plač, kar povzroča odlive iz učiteljskega v druge poklice, v reduciranju »nadstandardne« izobraževalne ponudbe, v spodbujanju univerz k iskanju zasebnih virov ipd. Temeljni vzrok neravnotežja v razmerju med izobraževanjem in njegovimi »vzdrževalci« se je prejavjal v razlike v moči, ki jih je odsevalo pomanjkanje izobraževalne avtonomije. Čeprav ne bi mogli trditi, da je zares prišlo do obrata v tem razmerju subordinacije, pa je jasno, da se je vsaj spremenilo razmerje glede odvisnosti institucij, ki reprezentirajo družbo, denimo, šolskih ministrstev, od *outputa* vzgojno-izobraževalnega sistema. Ta problematika zahteva novo teoretizacijo in konceptualizacijo vprašanja mesta vzgoje in izobraževanja v družbi, ali drugače: novo določitev strukturnih determinant, ki učinkujejo na dogajanja v vzgoji in izobraževanju in na njuno razmerje z reprezentativnimi eksponenti družbe. Če skušamo samo shematično nakazati smer možnega razmišljanja, lahko rečemo, da smo priča kumulativnemu učinku dosedanjih družbenih sprememb, rasti in adaptaciji izobraževalnih sistemov. Za to poanto so odločilna gibanja v visoko razvitih državah. Izobraževanje je v kontekstu oblikovanja informacijske družbe in v preoblikovanja ekonomije z daljnosežnimi posledicami dobilo pomembno mesto kot »strateško« področje. Toda hkrati sta dinamika in kompleksnost družbenih sprememb začrtala mejo učinkovitosti načrtovanih modelov v dolgoročnem pogledu. To se preprosto najbolj jasno kaže v problematiki poklicev, saj je glede na relativno dolge izobraževalne cikle skoraj nemogoče predvideti potrebe na koncu izobraževalnega ciklusa. Gotovo je vsaj to, da potrebe ne bodo enake kot v nekem trenutku, ko se povpraševanje po določenih poklicih obrača k izobraževalnim ustanovam s svojimi zahtevami. Tako teoretsko kot praktično nezadostni odgovor, ki ponuja pravzaprav permanentno izobraže-

¹¹ Margaret Archer, *Social Origins of Educational Systems*, 23.